

OPĆI UVJETI POSLOVANJA INVESTICIJSKOG DRUŠTVA FIMA-VRIJEDNOSNICE d.o.o.

I. UVODNE ODREDBE

Općim uvjetima poslovanja investicijskog društva FIMA-VRIJEDNOSNICE d.o.o. (u daljnjem tekstu: Opći uvjeti) reguliraju se međusobna prava i obveze između društva FIMA-VRIJEDNOSNICE d.o.o. Varaždin (u daljnjem tekstu: Investicijsko društvo/Društvo), s jedne strane i klijenata Društva s druge strane, vezano za pružanje investicijskih usluga i s njima povezanih pomoćnih usluga, odnosno usluge zaprimanja i prijenosa naloga, izvršenja naloga, upravljanja portfeljem, investicijskog savjetovanja, usluge pohrane i administriranja financijskih instrumenata za račun klijenata.

Opći uvjeti sastavni su dio svakog pojedinačnog ugovora koji Investicijsko društvo sklopi s klijentom vezano za pružanje investicijskih usluga i s njima povezanih pomoćnih usluga. Opći uvjeti obvezuju klijenta i Društvo tek po sklapanju pojedinačnog ugovora s Društvom, kojim se ugovara konkretna usluga, odnosno ispunjavanjem upitnika za procjenu primjerenosti u svrhu investicijskog savjetovanja. Ako se pojedinačni ugovor sklopljen s klijentom nakon stupanja na snagu Općih uvjeta razlikuje od Općih uvjeta, primjenjuju se odredbe ugovora.

Na sve što nije regulirano Općim uvjetima i pojedinačnim ugovorom primjenjivat će se važeći zakonski i podzakonski akti sa svim izmjenama i dopunama koje budu donesene za vrijeme trajanja poslovnog odnosa. Ako zakonskim ili podzakonskim aktima donesenim nakon stupanja na snagu ovih Općih uvjeta ili pojedinačnih ugovora neko pitanje bude drugačije riješeno primjenjivat će se odredbe relevantnog propisa, sve do izmjene Općih uvjeta Društva.

Važeći Opći uvjeti dostupni su klijentima u poslovnim prostorijama Investicijskog društva i vezanih zastupnika te na službenoj internetskoj stranici Društva.

II. TRGOVANJE FINANCIJSKIM INSTRUMENTIMA PO NALOGU KLIJENTA (ZAPRIMANJE I PRIJENOS NALOGA, IZVRŠENJE NALOGA), OTVARANJE TRANSAKCIJSKOG RAČUNA ULAGATELJA

Usluga trgovanja obuhvaća zaprimanje i izvršenje naloga za kupnju, odnosno prodaju financijskih instrumenata u slučaju kada Investicijsko društvo izvršava nalog, te zaprimanje i prijenos naloga radi izvršenja drugom ovlaštenom društvu.

Transakcijski račun ulagatelja u Središnjem klirinškom depozitarnom društvu d.d. (u daljnjem tekstu: SKDD) je transakcijski račun vrijednosnih papira na kojem se vode pozicije vrijednosnih papira u SKDD-u čiji je imatelj Klijent odnosno gdje je identitet imatelja individualno određen, a nositelj računa je Investicijsko društvo. Usluga otvaranja transakcijskog računa ulagatelja podrazumijeva otvaranje transakcijskog računa i prijenos na isti račun svih vrijednosnih papira klijenta registriranih s Društvom. Investicijsko društvo za održavanje pozicija na transakcijskom računu naplaćuje naknadu u skladu s Cjenikom usluga.

Mali ulagatelj i Investicijsko društvo sklapaju Ugovor o brokerskim uslugama, kojim se Investicijsko društvo obvezuje u svoje ime, a za račun klijenta obavljati poslove kupnje i prodaje financijskih instrumenata, sukladno zadanim nalogima, a klijent se zauzvrat obvezuje plaćati brokersku proviziju i ostale transakcijske troškove. Sklapanjem standardiziranog ugovora o brokerskim uslugama klijentu se omogućava trgovanje na tržištu kapitala Republike Hrvatske, te na inozemnim tržištima, u odnosu na koja je Investicijsko društvo osiguralo potrebne preduvjete kao i otvaranje transakcijskog računa ulagatelja u SKDD-u, na

zahtjev. Prije sklapanja ugovora o brokerskim uslugama, tj. prije uspostave poslovnog odnosa Investicijsko društvo će provesti **dubinsku analizu klijenta** sukladno odredbama važećeg Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (dalje u tekstu: ZSPNFT), pri čemu se sklapanjem poslovnog odnosa smatra odnos povezan s uslugama Investicijskog društva za koji se u vrijeme uspostavljanja očekuje da će imati element trajnosti.

Iznimno, klijent može koristiti usluge Društva radi obavljanja povremene transakcije. Povremena transakcija u smislu ZSPNFT jest transakcija koja se ne obavlja u okviru uspostavljenoga poslovnog odnosa. U odnosu na uslugu trgovanja financijskim instrumentima po nalogu klijenta kada se radi o obavljanju **jednokratne transakcije prodaje** financijskih instrumenata u vrijednosti manjoj od one propisane odredbama važećeg ZSPNFT, onemogućava se pružanje naknadnih usluga trgovanja po nalogu odmah po namiri takve transakcije. U konkretnom slučaju obveza primjene mjera dubinske analize klijenta na temelju članka 16. stavka 1. točke 1. ZSPNFT-a (poslovni odnos) se **ne primjenjuje**.

Slijedom navedenog, klijenti koji obavljaju jednokratnu transakciju prodaje financijskih papira u vrijednosti manjoj od one propisane važećim ZSPNFT sklapaju ugovor o brokerskim uslugama samo u odnosu na konkretnu transakciju ili više njih, ispunjavaju obrazac osobnih podataka pri čemu, za potrebe identifikacije, nisu u obvezi pristupiti osobno u prostorije Investicijskog društva ili vezanog zastupnika. Po izvršenju transakcije prodaje i po isplati novčanih sredstava od prodaje na račun klijenta ugovor o brokerskim uslugama smatra se raskinutim.

Poslovni odnos s **profesionalnim ulagateljima odnosno kvalificiranim nalagodavateljima** vezano za kupnju i prodaju financijskih instrumenata Investicijsko društvo može urediti posebnim ugovorima.

1. Nalog za kupnju/prodaju financijskih instrumenata

Nalog je jednostrana izjava volje klijenta upućena Investicijskom društvu da u svoje ime, a za račun klijenta kupi ili proda vrijednosne papire odnosno druge financijske instrumente.

1.1. Elementi naloga

a) Podaci potrebni za identifikaciju nalagodavatelja (osobni podaci i jedinstveni korisnički broj).

b) Vrsta i oznaka financijskog instrumenta, količina, cijena, oznaka kupnje ili prodaje, oznaka tržišta (burze) ako se radi o kupnji ili prodaji financijskih instrumenata izvan Republike Hrvatske. Za kupnju ili prodaju financijskog instrumenta izvan Republike Hrvatske, Društvo od klijenta može zatražiti jedinstvenu identifikacijsku oznaku financijskog instrumenta (ISIN).

Ako nalog zadaje opunomoćenik, isti je dužan priložiti originalnu, specijalnu punomoć ovjerenu kod javnog bilježnika.

1.1.1. Cijena financijskog instrumenta u nalogu

Cijena po kojoj se nalog izvršiti izražava se jedinično, kao maksimalna cijena koju je klijent spreman platiti (kod kupnje) ili kao minimalna cijena po kojoj je klijent spreman prodati financijski instrument (kod prodaje), za dionice, a za dužničke financijske instrumente u postotku od njihove nominalne vrijednosti. **Cijena se izražava u valuti prema mjestu izvršenja naloga koje je klijent označio u nalogu.** Limitirani nalog izlaže se na relevantno tržište po cijeni navedenoj u nalogu.

1.1.2. Trajanje naloga

Kod limitiranog naloga za kupnju i prodaju maksimalno trajanje naloga uvjetovano je pravilima tržišta na kojem se nalog izvršava (npr. u odnosu na tržište Republike Hrvatske trajanje naloga definirano je pravilima Zagrebačke burze).

Upozorenje: Nalozi za kupnju i prodaju financijskih instrumenata na inozemnim tržištima zadani putem trgovinskih aplikacija mogu biti zaprimljeni samo kao **dnevni nalozi**.

1.2. Način zadavanja naloga

Mali ulagatelji nalog mogu zadati telefonski, usmeno uz osobni kontakt s ovlaštenom osobom ili vezanim zastupnikom Investicijskog društva odnosno elektronski putem aplikacija za trgovanje te elektroničke pošte. Odluke o trgovanju u okviru Ugovora o upravljanju portfeljem evidentiraju se kao pismeni nalozi.

1.2.1. Zadavanje naloga telefonskim putem

Nalog se zadaje telefonski uz korištenje dodijeljenog jedinstvenog korisničkog broja (JKB), pozivom na jedan od brojeva navedenih u Općim informacijama o društvu FIMA-VRIJEDNOSNICE d.o.o., odnosno na drugi broj o kojem Investicijsko društvo obavijesti klijenta.

Telefonski razgovori i druga komunikacija, kao što je primjerice ne isključivo komunikacija putem elektroničke pošte, vezano za pružanje investicijskih usluga koje se odnose na primitak, prijenos i izvršavanje naloga se snima. Snimke komunikacije dostupne su na zahtjev klijenta u razdoblju od pet godina od nastanka zapisa. O snimanju telefonske komunikacije Društvo dodatno izvještava klijente putem snimljene poruke koja prethodi telefonskom razgovoru i aktivira se pozivom na broj koji se snima. Nadalje, zapise o telefonskoj i drugoj komunikaciji koja se odnosi na pružanje prethodno navedenih usluga Investicijsko društvo obvezno je na zahtjev predočiti nadzornim tijelima, a snimljeni materijali se mogu koristiti i kao dokazno sredstvo u postupcima pred pravosudnim, upravnim i nadzornim tijelima.

1.2.2. Zadavanje naloga putem aplikacija za trgovanje

Sučelju za trgovanje na Zagrebačkoj burzi, odnosno na inozemnim burzama, pristupa se putem poveznica na službenoj Internetskoj stranici Društva, na adresi www.fima-vrijednosnice.hr te putem poveznice <https://e-trade.fima.com/p/#signin>, uz korištenje jedinstvenog korisničkog broja te zaporke, kao i putem pametnih telefona.

Klijent je obvezan čuvati dodijeljeni jedinstveni korisnički broj i zaporku za zadavanje naloga putem aplikacija. Investicijsko društvo ne odgovara za štetu koja može proizaći iz eventualnih zloupotreba. Zaporku klijent može mijenjati prema vlastitom nahođenju, te je zbog sigurnosnih razloga preporuka Investicijskog društva klijentu da zaporku odmah po zaprimanju izmijeni.

Vezano za vrstu odnosno tip naloga, klijenti uvijek imaju na raspolaganju mogućnost zadavanja limitiranog naloga, dok je zadavanje ostalih vrsta naloga (kao što su primjerice *iceberg* i *stop limit* nalozi) moguće ovisno o odluci Društva i/ili brokera izvršenja. Stoga upućujemo klijente koji zadaju naloge različite od limitiranih da vrste mogućih naloga provjere u trgovinskim aplikacijama.

1.2.3. Zadavanje naloga usmenim putem

Usmenim putem nalog se zadaje uz osobni kontakt s ovlaštenom osobom Investicijskog društva ili vezanog zastupnika Društva, uz prethodnu nespornu identifikaciju klijenta. Klijent je obvezan potpisati takav nalog.

Popis vezanih zastupnika objavljuje se na Internet stranici Društva, te u okviru Politike izvršavanja naloga.

1.3. Nesporna identifikacija putem JKB-a

Klijentu se prilikom sklapanja Ugovora o brokerskim uslugama dodjeljuje **jedinstveni korisnički broj** koji služi za njegovu nespornu identifikaciju prilikom zadavanja naloga. Jedinstveni korisnički broj uručuje se klijentu osobno ili se dostavlja na adresu navedenu u osobnoj ispravi/sudskom registru, odnosno na dopisnu adresu ili adresu elektroničke pošte. Rizik zlouporabe JKB-a snosi klijent.

Zahtjev za promjenom jedinstvenog korisničkog broja, potpisan od strane klijenta, upućuje se Investicijskom društvu u pismenom ili elektroničkom obliku. Zahtjevu mora biti priložena kopija važećeg identifikacijskog dokumenta.

2. Zaprimanje i izvršenje odnosno prijenos naloga za kupnju/prodaju financijskih instrumenata

2.1. Zaprimanje naloga

Nalozi koji su zadani telefonski, a izvršavaju se na tržištu kojim upravlja Zagrebačka burza, zaprimaju se u radno vrijeme Zagrebačke burze. Nalozi zadani putem *trgovinskih aplikacija* mogu biti zaprimljeni i izloženi na sustav određenog tržišta samo u radno vrijeme istog.

Usmeno zadani nalozi zaprimaju se u radno vrijeme Zagrebačke burze.

Na dane koji su u Republici Hrvatskoj proglašeni kao neradni, nalozi se zaprimaju isključivo putem trgovinskih aplikacija, s obzirom na radno vrijeme pojedinih inozemnih tržišta.

Po zaprimanju naloga Investicijsko društvo će bez odgode izvijestiti malog ulagatelja o svim bitnim poteškoćama koje su relevantne za uredno izvršavanje zaprimljenih naloga, u toku radnog vremena, čim za njih sazna.

Samo zaprimanje naloga ne predstavlja prihvatanje naloga. Investicijsko društvo zadržava pravo da ne prihvati nalog klijenta, primjerice, ne isključivo, u sljedećim slučajevima:

a) Ako nalog nije zadan na način definiran u ovim Općim uvjetima, ako nalog ne sadrži elemente propisane ovim Općim uvjetima, u slučaju blokade trgovanja pojedinim financijskim instrumentom na tržištu na kojem se nalog izvršava, ako nisu osigurani preduvjeti za trgovanje na tržištu države označene u nalogu, te ako klijent ne uplati novčana sredstva potrebna za kupnju financijskih instrumenata (osim ako je u konkretnom slučaju Društvo odobrilo trgovanje bez avansne uplate).

b) Ako smatra da postoji osnovana sumnja: (i) na nedopušteno manipuliranje cijenom financijskog instrumenta ili druge nedopuštene radnje, (ii) da bi izvršenjem naloga Investicijsko društvo moglo pretrpjeti štetu, (iii) da bi izvršenjem naloga moglo biti počinjeno kazneno djelo ili prekršaj.

c) Ako uslijed faktora na koje Društvo ne može utjecati, kao što su primjerice poremećaji na tržištu i posljedično značajno povećani promet pojedinih dionicama, zahtjevi za kolateralima u SKDD-CCP-u premaše likvidna sredstva kojima Društvo raspolaže, Društvo zadržava pravo da do kraja istog trgovinskog dana ne prihvati sve ili samo neke zadane naloge, kao što su primjerice nalozi s dionicama u odnosu na koje prema izračunu SKDD-CCP-a budu iskazane značajne volatilnosti.

Investicijsko društvo nije ovlašteno uspostaviti poslovni odnos, a time niti zaprimiti nalog klijenta, ako nije u mogućnosti prikupiti sve podatke i dokumentaciju za potrebe provođenja dubinske analize, ili dodatne podatke i dokumentaciju sukladno važećim propisima u trenutku zadavanja naloga, ako ne raspolaže ugovornom dokumentacijom klijenta ili nije bilo u mogućnosti izvršiti procjenu prikladnosti proizvoda ili usluga.

2.2. Izvršavanje naloga

Naloga koji se izvršavaju na uređenom tržištu ili MTP-u kojim upravlja Zagrebačka burza d.d., odnosno koji se izvršavaju izvan uređenog tržišta ili MTP-a, **izvršava Investicijsko društvo**, dok naloga za kupnju ili prodaju vrijednosnih papira koji se izvršavaju na nekom od inozemnih tržišta kojima Društvo posredno, putem ovlaštenog inozemnog društva ima pristup, **Investicijsko društvo prenosi radi izvršenja ovlaštenom društvu u inozemstvu**.

Društvo vodi propisanu evidenciju zaprimljenih naloga u koju se upisuju nalozi prema vremenu zaprimanja. Nalozi se u pravilu izlažu na sustav uređenog tržišta, koje je označeno u nalogu prema redosljedu zaprimanja kod Investicijskog društva. Limitirani nalozi malih ulagatelja, koje nije moguće odmah izvršiti, izlažu se bez odgađanja na sustavu relevantnog tržišta, osim u slučaju drugačije upute klijenta.

2.3. Prijenos naloga radi izvršenja trećim stranama

Naloga za kupnju i prodaju financijskih instrumenata na inozemnom tržištu Investicijsko društvo prenosi inozemnom ovlaštenom društvu.

Klijent zadavanjem naloga za kupnju, odnosno prodaju financijskih instrumenata inozemnih izdavatelja, koji nisu uvršteni na uređenom tržištu ili MTP-u kojim upravlja Zagrebačka burza d.d., izrijeком ovlašćuje Investicijsko društvo da izvršenje naloga povjeri inozemnom ovlaštenom društvu prema vlastitom izboru, koje ima dozvolu za obavljanje poslova s financijskim instrumentima sukladno propisima države u kojoj ima sjedište.

Klijent se upozorava da je Investicijsko društvo, kada prenosi nalog radi izvršenja vezano uvjetima poslovanja inozemnog ovlaštenog društva, te zadavanjem takvog naloga klijent pristaje da uvjeti poslovanja inozemnog ovlaštenog društva budu primijenjeni na poslovni odnos klijenta i Investicijskog društva.

Kod prijenosa naloga odgovornost Investicijskog društva ograničena je na postupanje s pažnjom dobrog stručnjaka prilikom prijenosa naloga trećoj strani. Investicijsko društvo ne preuzima odgovornost za izvršenje naloga od strane inozemnog ovlaštenog društva, već odgovara klijentu samo za izbor inozemnog ovlaštenog društva, odnosno da je prilikom odabira postupalo stručno i s dužnom pažnjom, sukladno odredbama Zakona o tržištu kapitala, drugih zakona i podzakonskih propisa.

Popis inozemnih tržišta na kojima klijenti mogu trgovati uz posredovanje Investicijskog društva, kao i **popis inozemnih ovlaštenih društava**, kojima u tom slučaju Investicijsko društvo prenosi nalog radi izvršenja, sastavni su dio Politike izvršavanja naloga.

2.4. Politika izvršavanja naloga

Politika izvršavanja naloga definira postupke i mjere koje Društvo primjenjuje prilikom izvršavanja, odnosno zaprimanja i prijenosa naloga klijenata za kupnju i prodaju financijskih instrumenata ili donošenja odluka o trgovanju za račun portfelja s ciljem postizanja najpovoljnijeg ishoda za klijenta.

Najpovoljniji ishod u odnosu na izvršenje naloga malih ulagatelja utvrđuje se u odnosu na **ukupne troškove transakcije** što podrazumijeva cijenu financijskog instrumenta i troškove povezane s izvršenjem, što uključuje sve troškove koje snosi klijent i koji su izravno povezani s izvršavanjem naloga, uključujući provizije mjesta izvršenja, provizije poravnjanja i namire te sve ostale naknade koje se plaćaju trećim stranama koje su uključene u izvršavanje naloga.

Za profesionalne ulagatelje najpovoljniji ishod uvjetovan je kvalitativnim elementima kao što su

veličina naloga, te brzina i vjerojatnost izvršenja i namire, dok su ostali elementi od manje važnosti.

Kad Društvo zaprimi nalog s izričitom uputom klijenta, vezano je takvom uputom u dijelu na koji se uputa odnosi, što znači da nije dužno postupati u skladu s vlastitim mjerama i politikama definiranim u okviru Politike izvršavanja naloga. Ako Društvo postupa prema izričitoj uputi klijenta smatrat će se da je ispunilo obvezu postizanja najpovoljnijeg ishoda.

Prilikom svake značajne izmjene elemenata temeljem kojih se utvrđuje najpovoljniji ishod za klijenta Investicijsko društvo će Politiku izvršavanja naloga dostaviti klijentima. Politika izvršavanja naloga dostupna je klijentima u poslovnim prostorijama te na službenoj Internetskoj stranici Investicijskog društva.

2.5. Prava i obveze Investicijskog društva i klijenta vezano za zaprimanje i izvršavanje naloga, odnosno zaprimanje i prijenos naloga radi izvršavanja.

Investicijsko društvo će izvršiti nalog sukladno uputi klijenta ili vlastitoj Politici izvršavanja naloga, pažnjom dobrog stručnjaka.

Investicijsko društvo se prihvaćanjem naloga za kupnju ili prodaju financijskih instrumenata obvezuje:

- kupiti ili prodati financijski instrument prema elementima iz naloga,
- za slučaj kupnje izvršiti namiru vrijednosnih papira u SKDD-CCP-u ili SKDD-u putem računa investitora ili preko skrbnika, pri čemu ne odgovara klijentu za situacije koje nisu pod kontrolom Investicijskog društva, a imaju za posljedicu neizvršenje namire u roku koji je propisan pravilima relevantnog tržišta,
- obavijestiti klijenta o izvršenoj transakciji (minimalno pismenim putem i to putem potvrde o izvršenju naloga tj. obračuna naloga koji se uručuje klijentu, odnosno šalje poštanskom isporukom odnosno putem elektroničke pošte ili koji je klijentu dostupan u okviru aplikacija za trgovanje), najkasnije prvog radnog dana od dana izvršenja ili najkasnije prvog radnog dana od primitka potvrde od treće strane,
- za slučaj prodaje izvršiti isplatu prodajne cijene financijskih instrumenata na račun klijenta,
- po izvršenoj namiri, odnosno po nalogu klijenta izvršiti isplatu unutar jednog radnog dana od kada je klijent zadao nalog za isplatu, osim ako se isplata odnosi na prodaju financijskih instrumenata u inozemstvu u kojem slučaju će Investicijsko društvo prema potrebi inicirati isplatu novca kod stranog skrbnika unutar jednog radnog dana od dana primitka, no rok za isplatu može ovisiti o pravilima inozemnih platnih sustava i broju financijskih posrednika u lancu.

Klijent se obvezuje Investicijskom društvu:

- prije zadavanja naloga za kupnju uplatiti kupovnu cijenu iz naloga uvećanu za iznos provizija i naknada sukladno Cjeniku usluga Društva (dalje u tekstu: Cjenik), odnosno dostaviti podatke o skrbničkom računu s detaljnim instrukcijama za namiru financijskih instrumenata kada je primjenjivo,
- prije zadavanja naloga za prodaju izvršiti registraciju vlasničke pozicije investitora s Investicijskim društvom odnosno osigurati dostatnu količinu financijskih instrumenata na računu kod skrbnika,
- platiti brokersku proviziju i sve transakcijske troškove kao što su trošak mjesta trgovanja, depozitorija, skrbnika, kao i druge eventualne troškove trgovanja na

relevantnom inozemnom tržištu, sve sukladno nalogu za kupnju ili prodaju financijskih instrumenata, prema važećem Cjeniku, odnosno važećim cjenicima trećih strana,

- nadoknaditi Investicijskom društvu svaki iznos plaćen za klijenta na ime poreznih davanja.

Investicijsko društvo, vezano za zaprimanje i prijenos naloga radi izvršenja, u odnosu na klijente čiju imovinu drži na zbirnom skrbničkom računu kod ovlaštenog skrbnika ima i sljedeće obveze:

- gdje je primjenjivo i u mjeri u kojoj je primjenjivo, sklopiti s ovlaštenim skrbnikom ugovor sukladno relevantnim propisima u Republici Hrvatskoj,
- na zahtjev, izvijestiti klijenta o uvjetima ugovora s ovlaštenim skrbnikom,
- sve pohranjene financijske instrumente odnosno novčana sredstva Investicijsko društvo će držati na posebnom klijentskom računu odvojeno od vlastite imovine,
- obavještavati klijenta o korporativnim akcijama vezano za vrijednosne papire koje za klijenta drži Investicijsko društvo,
- primati u ime i za račun klijenta dividende i ostale primitke od korporativnih akcija, osim u slučaju odricanja od takvog primitka od strane klijenta ili Investicijskog društva na način kako je predviđeno Cjenikom.

Klijent koji radi trgovanja financijskim instrumentima imovinu pohranjuje kod Investicijskog društva suglasan je s prijenosom njegove imovine trećim stranama kod kojih Društvo pohranjuje imovinu klijenata, sve u skladu sa sklopljenim ugovorom o brokerskim uslugama i ugovorom o pružanju usluge skrbnika.

2.6. Uplate/isplate novčanih sredstava za kupnju odnosno od prodaje financijskih instrumenata

Uplate klijenata za kupnju financijskih instrumenata moraju u pravilu biti izvršene s računa koji je u kreditnoj instituciji otvoren na ime klijenta. Iznimno uplata može biti izvršena od strane treće osobe pod uvjetom da osobi za čiji se račun novčana sredstva uplaćuju Društvo nije dodijelilo visoki rizik u smislu odredbi Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

Za kupnju financijskih instrumenata za trgovanje u Republici Hrvatskoj ili inozemstvu valuta za uplatu su euri ili druga valuta. Društvo, sukladno zahtjevu klijenta izvršava konverziju novčanih sredstava u drugu valutu na način kako je detaljnije propisano Cjenikom usluga Investicijskog društva.

Isplatu novčanih sredstava od prodaje financijskih instrumenata Investicijsko društvo će izvršiti na račun koji glasi na ime klijenta. Sve troškove transfera novčanih sredstava u valuti različitoj od eura snosi klijent.

Investicijsko društvo upozorava klijenta da uplate i isplate u valuti različitoj od eura mogu biti povezane s troškovima transfera, dok prilikom konverzije u drugu valutu i iz druge valute u euro, klijent može biti izložen valutnom riziku.

Investicijsko društvo ne isplaćuje klijentu kamatu na novčana sredstva koja za njegov račun drži, već se kamata isplaćuje Društvu u skladu s prevladavajućim tržišnim uvjetima.

Investicijsko društvo zadržava pravo da, u slučaju isplate novčanih sredstava po nalogu klijenta, isplati klijentu cjelokupni raspoloživi iznos sredstava na računu ako bi nakon isplate najavljenog iznosa na računu klijenta preostao novčani saldo u iznosu manjem od 15,00 eura (113,02 kn) ili manjem od protuvrijednosti u euru.

2.7. Nalog za otvaranje transakcijskog računa u SKDD-u

Otvaranje transakcijskog računa ulagatelja u SKDD-u je mogućnost koju klijent ima na raspolaganju, a ne

obveza, tako dugo dok postoji mogućnost držanja imovine na osnovnom računu ulagatelja u SKDD-u. Spomenuti račun se otvara temeljem naloga klijenta zadanog na standardiziranom obrascu, a isti se Društvu može dostaviti putem elektroničke pošte na adresu trading@fima.com ili fmvr-bo@fima.com u skeniranom obliku ili putem poštanske pošiljke. Preduvjet za prijenos pozicija na transakcijski račun je registracija istih s vlasničkom pozicijom Društva.

Klijent je obavezan u nalogu za otvaranje transakcijskog računa ulagatelja odabrati račun za isplatu novčanih sredstava iz korporativnih akcija, pri čemu može odabrati da se novčana sredstva iz korporativnih akcija isplate na račun posebnih namjena Investicijskog društva, ili izravno na račun klijenta prijavljen SKDD-u kao račun za isplatu. U slučaju da klijent ne odabere ni jednu od ponuđenih opcija, isplata novčanih sredstava iz korporativnih akcija će se provoditi na račun posebnih namjena Investicijskog društva. Promjena računa klijenta koji je kao račun za isplate iz korporativnih akcija prijavljen kod SKDD-a provodi se na način opisan Uputom SKDD-a, bez sudjelovanja Investicijskog društva.

Upis založnog prava i fiducijarni prijenos vrijednosnih papira upisanih na transakcijskim računima, kao i prestanak istih, provodi Investicijsko društvo kao nositelj transakcijskih računa.

3. Namira

Novčana sredstva od prodaje financijskih instrumenata Investicijsko društvo obvezuje se isplatiti na račun klijenta na dan i pod uvjetom uredne namire, u propisanom standardnom roku za namiru. Na navedeni način neće se obavljati plaćanja prema klijentima koji trguju putem aplikacija, klijentima koji namiruju putem skrbnika odnosno klijentima koji trguju na inozemnim tržištima. **Klijenti koji trguju putem aplikacija, kao i klijenti koji trguju na inozemnim tržištima obvezni su sami najaviti isplate.**

Za razliku od namire financijskih instrumenata u sustavu poravnanja putem SKDD-CCP-a kao središnje druge ugovorne strane, izvršenje ili djelomično izvršenje naloga za kupnju ili prodaju financijskih instrumenata koji nisu primjereni za namiru u SKDD-CCP-u namiruju se kroz sustav pojedinačne namire u SKDD-u, što ne podrazumijeva garanciju da će se transakcija namiriti unutar standardnog roka za namiru.

Financijske instrumente izdavatelja s područja Republike Hrvatske, koje stekne za račun klijenta, Investicijsko društvo će isporučiti na račun klijenta u klirinškom društvu, registrirane s vlasničkom pozicijom Investicijskog društva ili na zbirni skrbnički račun klijenata, ako klijent ne zatraži stavljanje istih na slobodnu vlasničku poziciju. Zahtjev za stavljanje financijskih instrumenata na slobodnu vlasničku poziciju upućuje se u pismenom obliku ili putem elektroničke pošte.

Za postupak prijeboja i namire, kao i za rokove namire na inozemnim tržištima kapitala vrijede pravila inozemnih klirinško depozitarnih društava. Postupak prijeboja i namire, kao i garancija namire za pojedina tržišta mogu biti različiti, te Investicijsko društvo ne odgovara za bilo kakvu štetu koja nastane ili bi mogla nastati klijentu zbog radnji ili propusta druge ugovorne strane, skrbnika, domaćeg ili inozemnog ovlaštenog društva, klirinškog društva ili depozitorija, odnosno za druge okolnosti koje nisu pod kontrolom Investicijskog društva.

III. UPRAVLJANJE PORTFELJEM FINANCIJSKIH INSTRUMENTATA

Usluga upravljanja portfeljem obuhvaća upravljanje portfeljima koji uključuju jedan ili više financijskih instrumenata, na diskrecijskoj osnovi, u skladu s ovlaštenjem klijenta.

Prava i obveze klijenta i Investicijskog društva vezano za upravljanje portfeljem financijskih

instrumenata detaljno se uređuju Ugovorom o upravljanju portfeljem koji je standardiziran. Na sve što nije definirano takvim ugovorom, primjenjuju se ovi Opći uvjeti (kada je primjenjivo), Strategija upravljanja i svi ostali akti Društva koji se uručuju klijentu prije sklapanja Ugovora o upravljanju portfeljem.

Prije sklapanja ugovora o upravljanju portfeljem Društvo je obvezno od klijenta prikupiti dovoljno informacija s obzirom na sva svojstva usluge upravljanja portfeljem.

Usluga upravljanja portfeljem je standardizirana u odnosu na tipove portfelja koje je moguće ugovoriti s Društvom što znači da u okviru pojedinog tipa portfelja Društvo neće strukturirati portfelj u odnosu na svakog pojedinog klijenta.

Slijedom navedenog Društvo će prije sklapanja ugovora s klijentom od istog prikupiti informacije koje su mu potrebne za razumijevanje bitnih činjenica o klijentu i stvaranje razumne osnove za utvrđivanje, uzimajući u obzir prirodu i opseg usluge, da je ista primjerena za klijenta, odnosno da usluga ispunjava sljedeće uvjete: (i) ispunjava investicijske ciljeve navedenog klijenta, uključujući toleranciju klijenta na rizik, (ii) takva je da je klijent financijski sposoban podnijeti rizike ulaganja koji su u skladu s njegovim investicijskim ciljevima, (iii) takva je da klijent ima iskustvo i znanje potrebno za razumijevanje rizika povezanih s upravljanjem njegovim portfeljem.

Ugovaratelj usluge upravljanja portfeljem može biti fizička, punoljetna i poslovno sposobna osoba ili pravna osoba. Fizička osoba uslugu ne može ugovoriti putem opunomoćenika tako da fizička osoba podliježe procjeni osobno. U ime i za račun pravne osobe uslugu upravljanja portfeljem može ugovoriti uprava u kojem slučaju se iskustvo i znanje potrebno za razumijevanje rizika povezanih s upravljanjem portfeljem procjenjuju u odnosu na direktora odnosno člana Uprave koji je ugovorio uslugu upravljanja portfeljem.

Prilikom pružanja usluge upravljanja portfeljem financijskih instrumenata smatra se da Društvo ima kontinuirani odnos s klijentom, slijedom čega ima obvezu uspostaviti prikladne politike i postupke za održavanje primjerenih i ažuriranih informacija o klijentima. Društvo će periodično, a najmanje svake tri godine, računajući od datuma sklapanja ugovora u razgovoru s klijentima ili slanjem novog obrasca Upitnika odnosno skraćene verzije Upitnika ili ankete, utvrđivati da li su podaci navedeni u Upitniku još uvijek aktualni i to u odnosu na opće podatke, podatke o ulagačkim ciljevima i financijskoj situaciji, te će u slučaju promjene podataka sastaviti bilješku koja je sastavni dio Upitnika odnosno pohraniti novi Upitnik. Ako klijent ne dostavi tražene podatke prilikom revizije podataka iz upitnika, Društvo će smatrati da nije došlo do izmjene istih odnosno da su podaci kojima raspolaže još uvijek važeći. Društvo neće pretpostaviti da su podaci ažurni ako prema okolnostima slučaja nedvojbeno proizlazi da klijent ne želi dostaviti podatke (npr. klijent izrijekom odbija dostavu podataka) odnosno klijent dostavi podatke koji su očito netočni ili u velikoj mjeri kontradiktorni podacima o klijentu s kojima Društvo raspolaže od ranije u kojim slučajevima ponašanje klijenta može biti razlog za jednostrani raskid ugovornog odnosa.

Ako Društvo ne može prikupiti informacije potrebne za inicijalnu procjenu primjerenosti ne smije s klijentom ugovoriti uslugu upravljanja portfeljem. Prilikom pružanja usluge upravljanja portfeljem Društvo ne smije prihvaćati niti zadržavati dodatne poticaje u odnosu na spomenutu uslugu. Stoga će Društvo eventualno primljene dodatne poticaje povezano s uslugom upravljanja portfeljem u cijelosti prenijeti klijentima o čemu se klijenti informiraju putem ovih Općih uvjeta.

IV. IZVJEŠTAVANJE KLIJENATA

Sva izvješća, potvrde i druge obavijest te dokumenti Društva vezano za poslove koje obavlja za klijenta, Društvo će dostavljati klijentu u skladu s odredbom

čl. 87 Zakona o tržištu kapitala, u elektroničkom obliku, odnosno na adresu elektroničke pošte klijenta kojom raspolaže. Iznimno, ako klijent izričito zatraži primitak informacija u papirnatom obliku, Društvo će takvom klijentu podatke dostaviti bez naknade u papirnatom obliku. Izričit zahtjev Društvu klijent upućuje putem obrasca osobnih podataka ili putem poštanske pošiljke u slobodnoj formi, uz naznaku odnosno opis adrese za dostavu pri čemu se klijenti upozoravaju da bez upisa adrese za dostavu poštanske pošiljke zahtjev neće biti valjan.

Sve navedeno klijenti mogu preuzeti i osobno u poslovnim prostorijama Društva, dok su korisnicima eTrade brokerske usluge sva izvješća dostupna i u okviru aplikacije.

1. Izvještavanje vezano za uslugu zaprimanja i prijenosa odnosno izvršavanja naloga

Društvo prilikom izvršavanja naloga za račun klijenta, koji ne uključuje upravljanje portfeljem, u vezi s tim nalogom, postupa na sljedeći način: (i) bez odgode klijentu dostavlja na trajnom mediju bitne informacije u vezi s izvršavanjem tog naloga, (ii) što je prije moguće klijentu dostavlja na trajnom mediju obavijest kojom se potvrđuje izvršavanje naloga, a najkasnije prvog radnog dana od izvršenja ili ako Društvo prima potvrdu od treće strane, najkasnije prvog radnog dana od primitka potvrde od treće strane.

Uz navedeno Društvo će klijentu na zahtjev dostaviti informacije o statusu njegovog naloga.

Klijentima kojim pruža uslugu zaprimanja i prijenosa, odnosno izvršenja naloga Društvo dostavlja sljedeća izvješća:

1. **Obavijest kojom se potvrđuje izvršenje naloga (obračun)**, a koja se klijentu dostavlja po izvršenju naloga te sadrži: (i) identifikaciju društva koje izvješćuje, (ii) ime ili drugi naziv klijenta, (iii) dan trgovanja, (iv) vrijeme trgovanja, (v) vrstu naloga, (vi) oznaku mjesta trgovanja, (vii) oznaku instrumenta, (viii) oznaku kupnje/prodaje, (ix) prirodu naloga, ako se ne radi o nalogu za kupnju/prodaju, (x) količinu, (xi) jediničnu cijenu, (xii) ukupan iznos zaračunatih provizija i troškova*, (xiii) korišteni tečaj ako transakcija uključuje inozemne valute, (xiv) odgovornosti klijenta u vezi s namirom transakcije, (xv) ako je druga ugovorna strana samo Društvo odnosno neki drugi klijent Društva, izjavu u tom smislu, osim ako je nalog izvršen preko sustava trgovanja koji omogućuje anonimno trgovanje.

* na zahtjev klijenta Društvo će klijentu dostaviti raščlambu troškova po stavkama

2. **Godišnje ex post informacije o svim troškovima i naknadama** povezanima s financijskim instrumentima u slučaju kada je Društvo klijentu pružilo dokument s ključnim informacijama i kada je imalo kontinuirani odnos s klijentom tijekom godine. Takve informacije temelje se na nastalim troškovima i dostavljaju se na personaliziranoj osnovi.

3. **Izvještaj o financijskim instrumentima ili novčanim sredstvima** klijenata - kad Društvo drži financijske instrumente ili novčana sredstva klijenata svakom pojedinom klijentu za kojeg drži imovinu dostavit će najmanje na tromjesečnoj osnovi izvještaje na trajnom mediju o navedenim financijskim instrumentima ili novčanim sredstvima, osim ako je taj izvještaj dostavljen u nekom drugom redovitom izvještaju. Društvo će navedeni izvještaj dostavljati češće na zahtjev klijenta uz naknadu. Smatra se da Društvo drži financijske instrumente klijenta kada su isti pohranjeni na transakcijskom skrbničkom računu ili na transakcijskom računu ulagatelja, dok se registracija financijskih instrumenata s vlasničkom pozicijom Društva, pohranjenih na osnovnom računu ulagatelja u SKDD-u ne smatra držanjem.

Za potrebe izvještavanja obračunska valuta su euri, odnosno eurska protuvrijednost strane valute, bez obzira na tržište na kojem klijent trguje. U slučaju tečajeva valuta koji ne kotiraju na deviznom tržištu Republike Hrvatske, obračun se radi prema srednjem tečaju eura na dan obračuna.

2. *Izveštavanje vezano za uslugu upravljanja portfeljem*

Klijentima koji s Investicijskim društvom imaju sklopljen Ugovor o upravljanju portfeljem Društvo dostavlja sljedeća izvješća:

1) Svaka tri mjeseca, i to na dane 31.03., 30.06., 30.09. i 31.12. **redoviti izvještaj koji sadrži pregled poduzetih aktivnosti i prinosa portfelja tijekom izvještajnog razdoblja** i prema potrebi uključuje sljedeće informacije: (i) naziv Društva te naziv klijenta, (ii) izvještaj o sadržaju i vrednovanju portfelja, uključujući pojedinosti o svakom financijskom instrumentu koji se drži, njegovoj tržišnoj vrijednosti ili fer vrijednosti ako je tržišna vrijednost nedostupna, novčanom stanje na početku i na kraju izvještajnog razdoblja i prinosu portfelja tijekom izvještajnog razdoblja, (iii) ukupan iznos naknada i troškova nastalih tijekom izvještajnog razdoblja, sa specifikacijom ukupne naknade za upravljanje i ukupnim iznosom troškova povezanim s izvršenjem pri čemu se naknada za upravljanje i naknada za uspješnost obračunavaju i naplaćuju u odnosu na 30.06. i 31.12., (iv) usporedbu prinosa tijekom razdoblja na koje se izvještaj odnosi s referentnom vrijednošću prinosa definiranom u Ugovoru o upravljanju portfeljem, (v) ukupni iznos dividendi, kamata i drugih uplata primljenih u izvještajnom razdoblju te informacije o korporativnim akcijama na temelju kojih se ostvaruju prava u vezi s financijskim instrumentima u portfelju, za svaku transakciju izvršenu tijekom izvještajnog razdoblja informacije kako je propisano za izvještavanje o usluzi zaprimanja i prijenosa odnosno izvršavanja naloga.*

*Klijent se može izjasniti da želi primati informacije o izvršenim transakcijama po izvršenju svake pojedinačne transakcije. U tom slučaju Društvo će klijentu bez odgode na trajnom mediju dostavljati, izvješće koje po svom sadržaju odgovara izvješću iz točke V.1. ovih općih uvjeta, najkasnije prvog radnog dana od izvršenja ili najkasnije prvog radnog dana od primitka potvrde od treće strane. Zahtjev o izvještavanju po svakoj pojedinoj transakciji se, u pismenom obliku, upućuje na adresu sjedišta Investicijskog društva.

2) Jedanput godišnje **Izvještaj o troškovima i naknadama vezanim za uslugu upravljanja portfeljem** („ex post“ izvještaj) koji uključuje i prikaz kumulativnog učinka troškova na povrat.

3) **Obavijest o padu tržišne vrijednosti ispod praga** - Društvo će uputiti klijentu kada se ukupna vrijednost portfelja, izračunata na početku svakog izvještajnog razdoblja, smanji za 10 %, i nakon toga za svakih daljnjih 10 %. Izvještaj se upućuje klijentu najkasnije na kraju radnog dana kada Društvo utvrdi da je prag premašen ili, sljedećeg radnog dana ako je prag premašen na neradni dan.

Za slučaj da je u ugovoru s klijentom utvrđen veći prag pada portfelja primjenjuje se prag definiran važećim Općim uvjetima.

4) **Obavijest o padu tržišne vrijednosti portfelja ispod iznosa početnog uloga** kako je definirano Ugovorom o upravljanju portfeljem.

5) **Izvještaji o financijskim instrumentima ili novčanim sredstvima** klijenata uključen je u izvještaj pod točkom IV.2.1.

Za potrebe izvještavanja klijenata Investicijsko društvo izvršava vrednovanje imovine u portfelju u odnosu na zaključnu tj. zadnju cijenu postignutu na tržištu na dan obračuna portfelja ili utvrđivanja činjenica sukladno točki IV.2.3. ili zadnji raspoloživi datum trgovanja prije datuma obračuna. Obračunska

valuta bez obzira na tržište na kojem se investira imovina klijenta su euri.

V. DRŽANJE I ZAŠTITA IMOVINE KLIJENATA

Novčana sredstva koja klijent uplati za kupnju financijskih instrumenata kao i novčana sredstva od prodaje financijskih instrumenata Investicijsko društvo će držati odvojeno od vlastitih novčanih sredstava, na računima za posebne namjene u Republici Hrvatskoj, odnosno na odgovarajućim računima kod ovlaštenih financijskih institucija u inozemstvu. **Financijske instrumente** klijenata Investicijsko društvo će držati kod ovlaštenog skrbnika u Republici Hrvatskoj i/ili u inozemstvu. Svi navedeni računi otvaraju se u ime Investicijskog društva, a za račun klijenata Društva.

Investicijsko društvo raspolagat će s novčanim sredstvima klijenta koje drži sukladno uputama klijenta. Novac od prodaje financijskih instrumenata i/ili financijski instrumenti mogu se koristiti za izvršavanje novih naloga, osim ako klijent ne zatraži isplatu novca, odregistraciju dionica ili otpuštanje dionica sa zbirnog klijentskog skrbničkog računa. Klijentima koji trguju putem aplikacija novčana sredstva isplaćuju se po najavi, dok se ostalim klijentima isplaćuju po namiri, osim u slučaju drugačije upute.

Upozoravaju se klijenti da Investicijsko društvo novčana sredstva i financijske instrumente koje drži kod ovlaštenih skrbnika u Republici Hrvatskoj ili inozemstvu, **drži zbirno, odnosno na zbirnim skrbničkim računima** (pregled rizika povezanih s držanjem imovine na zbirnim skrbničkim računima dostupan je u dijelu VII. ovih Općih uvjeta). Računi kod skrbnika u inozemstvu su u nadležnosti zakonodavstva trećih država slijedom čega se i prava klijenata u vezi s predmetnom imovinom mogu razlikovati.

Pri odabiru treće strane na čijim računima se deponiraju financijski instrumenti odnosno novčana sredstva klijenata, vodi se računa o stručnosti i tržišnom ugledu treće strane, te zakonom propisanim uvjetima i tržišnim praksama koje se odnose na držanje financijskih instrumenata i novčanih sredstava.

Investicijsko društvo ni u kom slučaju ne preuzima odgovornost za gubitak ili štetu koju pretrpi klijent, a koja nastane kao posljedica propusta ili insolventnosti treće strane ili njihovih trećih strana, već odgovara klijentu samo za izbor treće strane odnosno da je prilikom odabira treće strane za držanje imovine klijenata postupalo stručno i s dužnom pažnjom, sukladno relevantnim propisima.

VI. NAPLATA PROVIZIJA I NAKNADA, ZALOŽNA PRAVA

Ako klijent na dan nastanka obveze po osnovi bilo koje provizije ili naknade iz Cjenika ima raspoloživa novčana sredstva na klijentskom računu, naknada tereti njegov račun u eurima ili u eurskoj protuvrijednosti u drugoj valuti. Prilikom naplate obveze u valuti različitoj od eura Društvo koristi redovni dnevni tečaj poslovnih banaka Društva objavljen na njihovim službenim internetskim stranicama. U slučaju nepostojanja raspoloživih novčanih sredstava na klijentskom računu u drugoj valuti, naknade su plative u eurima.

Investicijsko društvo ima pravo prijeboja s novčanim sredstvima na posebnom računu klijenta te pravo zadržanja na vrijednosnim papirima u vlasništvu klijenta kao i pravo izvansudskog namirenja iz njihove vrijednosti ako klijent ima dospjelih, a nepodmirenih obveza prema Investicijskom društvu koje proizlaze iz bilo kojeg ugovora sklopljenog sukladno ovim Općim uvjetima.

Investicijsko društvo će prethodno obavijestiti klijenta o namjeri da potraživanje namiri prodajom vrijednosnih papira te će ostaviti klijentu rok od 15 dana od dana slanja obavijesti da podmiri potraživanje uplatom novčanih sredstava.

Kad Investicijsko društvo drži financijske instrumente na zbirnom skrbničkom računu otvorenom na ime Investicijskog društva, a za račun klijenata Društva, skrbnik temeljem ugovora sklopljenih s investicijskim društvom može imati pravo terećenja imovine (financijskih instrumenata, novčanih sredstava) na računu za slučaj nepodmirenih, a dospjelih obveza koje proizlaze iz ugovora o otvaranju skrbničkog računa.

Dodatno, u slučaju kad Investicijsko društvo ima nepodmirene, a dospjele obveze klijenta s osnove naknade za održavanje transakcijskog računa ulagatelja u SKDD-u, tri uzastopna mjeseca za redom, Društvo ima pravo financijske instrumente klijenata bez posebnog naloga klijenta prebaciti s transakcijskog računa na osnovni račun u SKDD-u.

VII. RIZICI VEZANI ZA TRGOVANJE FINACIJSKIM INSTRUMENTIMA I SVOJSTVA FINACIJSKIH INSTRUMENTA

A. Financijski instrumenti su instrumenti tržišta kapitala kako su definirani važećim zakonom koji uređuje tržište kapitala, a to su prenosivi vrijednosni papiri, instrumenti tržišta novca, jedinice u subjektima za zajednička ulaganja i izvedenice.

Prenosivi vrijednosni papiri su dionice, obveznice i druge vrste sekuritiziranog duga i svi ostali vrijednosni papiri koji daju pravo na stjecanje ili prodaju takvih prenosivih vrijednosnih papira. Osim jednostavnih vrijednosnih papira kao što su dionice ili obveznice, postoje i oni kompleksni, u pravilu derivativni i strukturirani vrijednosni papiri čija je vrijednost vezana uz vrijednost nekog drugog vrijednosnog papira ili imovine, kao npr. certifikati.

Dionice su dugoročni vrijednosni papiri bez unaprijed utvrđenog dospijeca. Vlasniku osiguravaju udio u dobiti, ovisno o poslovnim rezultatima poduzeća. Postoje obične i preferencijalne dionice (koje vlasniku ne nose pravo glasa na skupštini dioničara). Dionica je vlasnički vrijednosni papir koji vlasniku daje razmjerni dio vrijednosti poduzeća.

Obveznice su dugoročni dužnički vrijednosni papiri. Instrument duga koji obvezuje izdavatelja da plati imatelju vrijednosnice pripadajuću kamatu i glavnicu prije ili po dospijecu. Obveznice najčešće izdaje država, banke, općine i veća poduzeća. Kada ih izdaju poduzeća radi se o korporativnim obveznicama. Pripadaju u skupinu manje rizičnih vrijednosnih papira, ovisno o bonitetu izdavatelja.

Certifikati su strukturirani financijski instrumenti čija je vrijednost vezana za vrijednost nekog drugog ili više vrijednosnih papira ili imovine (underlying) te čija cijena ovisi o kretanju cijene tog temeljnog instrumenta. Temeljni instrumenti mogu biti: burzovni indeksi, dionice, košarice dionica, valute, plemeniti metali (npr. zlato, srebro i dr.), energenti (npr. nafta, električna energija, plin i dr.), roba (npr. pšenica, kukuruz, kakao, kava, šećer i dr) i dr. Uvrštavamo ih u dužničke vrijednosne papire, odnosno izdavatelj certifikata preuzima obvezu isplate uloga. Certifikati su slobodno prenosivi te se njima, kao i dionicama ili obveznicama, trguje na burzi.

Jedinice u subjektima za zajednička ulaganja tj. udjeli u (otvorenim) investicijskim fondovima predstavljaju vlasništvo u imovini fonda koje se stječe kupnjom, odnosno investiranjem u fond, a dokazuje se potvrdom o vlasništvu udjela.

Instrumenti tržišta novca su sve vrste instrumenata kojima se uobičajeno trguje na tržištu novca, kao što su trezorski, blagajnički i komercijalni zapisi i certifikati o depozitu, osim instrumenata plaćanja.

Ulaganje u financijske instrumente, a s obzirom na njihova svojstva povezano je sa sljedećim rizicima:

a) Poslovni rizik proizlazi iz neizvjesnosti da li će izdavatelj vrijednosnog papira i u budućnosti održati svoj konkurentski položaj na tržištu, te stabilnost poslovanja i kontinuitet rasta. Veći poslovni rizik može se odraziti negativno na cijenu vrijednosnog papira predmetnog izdavatelja.

b) Financijski rizik posljedica je strukture financijskih izvora izdavatelja vrijednosnog papira. Pri analizi navedenog rizika neophodno je analizirati financijske pokazatelje izdavatelja vrijednosnih papira. Veći financijski rizik može se negativno odraziti na cijenu vrijednosnog papira.

c) Sistematski rizik je rizik koji je svojstven cijelom tržištu kapitala, tržišnom segmentu, gospodarskoj grani i sl., drugim riječima, cijena određenog vrijednosnog papira može značajno fluktuirati čak i ako se čimbenici kao što su profit, dividende, isplate kamata, konkurentski položaj ili ostali čimbenici izdavatelja vrijednosnog papira nisu promijenili (npr. uslijed promjene razine kamatnih stopa, opće recesije, nepovoljnih vremenskih utjecaja i prirodnih katastrofa, ponašanja ulagača na tržištu i sl.).

d) Rizik promjene tečaja javlja se kod ulaganja u vrijednosne papire denominirane u stranoj valuti, te je njihov prinos izložen i riziku promjene tečaja eura prema valuti u kojoj će biti izražen dio ulaganja. Promjena vrijednosti stranih valuta može imati značajan utjecaj na ukupni prinos vrijednosnog papira izraženog u domaćoj valuti.

e) Kamatni rizik je rizik koji proizlazi iz neizvjesnosti buduće cijene novca (buduće kamatne stope). Karakterističan je za dužničke vrijednosne papire (vrijednosne papire s fiksnim prinosom). Cijena financijskog instrumenta s fiksnim prinosom kreće se suprotno od kretanja kamatne stope. Ako se kamatne stope na tržištu povećaju, cijena vrijednosnog papira s fiksnim prinosom pada, i obrnuto, ako se kamatne stope smanje, cijena vrijednosnog papira s fiksnim prinosom raste.

f) Kreditni rizik podrazumijeva opasnost da izdavatelj dužničkog vrijednosnog papira neće biti u mogućnosti u cijelosti ili djelomično podmiriti svoje obveze u trenutku njihova dospijeca ili da isti neće moći refinancirati dospjele obveze (rizik refinanciranja). Neispunjavanje obveza ima utjecaj na prinos dužničkih vrijednosnih papira (npr. obveznice, komercijalni zapis i sl.) tog izdavatelja, ali može imati i značajan utjecaj na prinos ostalih vrijednosnih papira predmetnog izdavatelja (npr. na prinos dionica).

g) Rizik likvidnosti/utrživosti predstavlja opasnost da se vrijednosni papir u određenom trenutku neće moći prodati ili da se neće moći prodati bez značajnog diskonta.

h) Inflacijski rizik je rizik pada vrijednosti vrijednosnih papira uzrokovan općim rastom cijena.

i) Rizik opoziva ili prijevremene otplate je rizik svojstven obveznicama. Posljedice se javljaju kad izdavatelj ima opciju opoziva obveznice prije njezina dospijeca pod uvjetima koji su u tom trenutku nepovoljni za investitora, ili kada izdavatelj ima opciju prijevremene otplate duga.

j) Gospodarski rizik podrazumijeva utjecaj cikličkih i sezonskih kretanja u gospodarstvu ili pojedinom sektoru na profitabilnost ulaganja u pojedine industrijske grane. Vrijednosni papiri cikličkih djelatnosti kao što je npr. građevinarstvo više će osjetiti utjecaj cikličkih kretanja gospodarstva na svojoj vrijednosti, dok na vrijednosne papire manje cikličkih djelatnosti kao što je npr. prehrambena industrija ciklička kretanja privrede neće imati tako veliki utjecaj.

k) Politički rizik ili rizik zemlje može imati značajan utjecaj na prinos vrijednosnog papira. Takvi rizici uključuju npr. rizik promjene zakonskih propisa, negativna kretanja u međunarodnim odnosima ili unutar države, rizik izbijanja međudržavnih ili unutardržavnih sukoba i sl. Za države u tranziciji u kojima nisu prisutni elementi suvremenog tržišnog gospodarstva, politički čimbenici mogu imati značajan utjecaj na prinos vrijednosnog papira.

l) Rizik promjene poreznih propisa predstavlja vjerojatnost da zakonodavne vlasti promijene porezne propise na način koji bi negativno utjecao na prinos ulaganja u vrijednosne papire na koje utječe promjena takvih poreznih propisa.

m) Društveni rizik obuhvaća mogućnost promjene raspoloženja potrošača prema određenim poduzećima ili cjelokupnim djelatnostima, koji mogu nastati na razne načine (primjerice kao posljedica pokreta za ekologiju i briga oko zagađenja okoliša). Takva društvena klima može dovesti do gašenja skupina poduzeća ili cjelokupnih djelatnosti koje se

nisu prilagodile novim trendovima te do stvaranja novih.

n) Rizik događaja obuhvaća mogućnost iznenadnih događaja (prirodne katastrofe, preuzimanja i restrukturiranja, regulatorne promjene itd.) koji mogu imati značajan utjecaj na sposobnost izdavatelja u izvršenju svojih obveza (otplata kamata i glavnice).

o) Rizik održivosti definira se kao okolišni, socijalni ili upravljački događaj ili uvjet koji, ako se dogodi, može uzrokovati stvaran ili potencijalno negativan bitan učinak na vrijednost ulaganja. Čimbenici održivosti podrazumijevaju okolišna i socijalna pitanja te pitanja u vezi sa zaposlenicima, poštivanjem ljudskih prava, borbom protiv korupcije i podmićivanja. Tako okolišno upravljanje uključuje pitanja u vezi s emisijama ugljika, gospodarenja otpadom, upravljanjem vodama, izvorima sirovina i ranjivosti u odnosu na klimatske promjene. Rizici koji spadaju u socijalnu kategoriju mogu uključivati društvenu odgovornost poduzeća, upravljanje radom, privatnost podataka, opću sigurnost te zdravlje i sigurnost, te ujedno pokrivaju rasna i rodna pitanja u vezi raznolikosti, jednakosti i uključenosti. Pitanja i rizici povezani s područjem korporativnog upravljanja se odnose na varijable kao što su poslovna etika, vodstvo, plaća izvršnih direktora, revizije, interne kontrole, zaštita intelektualnog vlasništva i prava dioničara.

Poslovni rizik, financijski rizik, sistematski rizik, gospodarski rizik i društveni rizik su **rizici koji su karakteristični za trgovanje dionicama**.

Rizik opoziva ili prijevremene otplate, kamatni rizik, kreditni rizik i rizik događaja su **rizici koji su karakteristični za obveznice**, dok su rizik promjene tečaja, rizik likvidnosti/utrživosti, politički rizici, rizik promjene propisa **zajednički rizici povezani s ulaganjem u dionice i u obveznice**.

Rizici karakteristični za certifikate: Kreditni rizik (rizik izdavatelja) predstavlja rizik da izdavatelj neće moći iskupiti certifikate pri dospjeću. Što izdavatelj ima bolji kreditni rejting, manji je kreditni rizik. Tržišni rizik predstavlja rizik da se cijena temeljnog instrumenta neće kretati u skladu s očekivanjem ulagatelja. Npr. ako cijena temeljnog instrumenta kod Turbo certifikata dotakne ili premaši graničnu cijenu, certifikat prestaje postojati, a ulagatelj ostvaruje gubitak. Moguć je i gubitak i cijelog iznosa uloženog novca, ovisno o uvjetima definiranim od strane izdavatelja prilikom izdavanja certifikata. Rizik valutnog tečaja se odnosi na certifikate kod kojih je cijena temeljnog instrumenta izražena u stranoj valuti. Rizik prijevremenog iskupa - za sve vrste certifikata izdavatelj zadržava pravo prijevremenog iskupa certifikata. Informacija o mogućnosti prijevremenog iskupa certifikata uobičajeno je navedena u dokumentaciji priloženoj prilikom izdavanja certifikata od strane izdavatelja. Prilikom prijevremenog iskupa certifikata ulagatelj će svoja prava koja proizlaze iz certifikata ostvariti u trenutku prije očekivanog datuma dospjeća. U najgorem slučaju, ulagatelj može izgubiti i cijeli iznos uloženog kapitala, ovisno o vrsti certifikata.

Financijska izvedenica je instrument čija se vrijednost temelji na vrijednosti nekog drugog „referentnog“ (eng. underlying) instrumenta. Umjesto da trguju samim referentnim instrumentom, ugovorne strane se obvezuju razmijeniti novac, referentni instrument koji je predmet ugovora, ili neku drugu vrijednost, na određeni datum ili unutar određenog roka, a temeljeno na vrijednosti referentnog instrumenta. Kao referentni instrumenti mogu se koristiti najrazličitiji financijski i nefinancijski instrumenti i veličine: pojedinačne dionice, burzovni indeksi, burzovne robe, kamatne stope, druge izvedenice. Opseg transakcija financijskim izvedenicama na svjetskim tržištima novca i kapitala je u stalnome porastu, a sudionici na tržištu neprestano kreiraju nove tipove izvedenica temeljene na novim i sve raznovrsnijim referentnim instrumentima i formulama za isplatu.

Osnovne vrste financijskih izvedenica su futures ugovori, forward ugovori, opcije i swapovi. Financijske izvedenice se koriste u svrhu zaštite od rizika promjene cijene referentnog instrumenta (eng.

hedging), u špekulativne svrhe, te za različite tipove arbitraže. Važno je istaknuti da izvedenice nude mogućnost ostvarivanja velikih zarada, ali i velikih gubitaka. Zbog toga što uglavnom nije potrebno unaprijed platiti punu vrijednost referentnog instrumenta koji je predmet transakcije nego se razmjena novčanih tokova odvija u budućnosti na temelju unaprijed definirane formule, izvedenice omogućavaju korištenje visokog stupnja financijske poluge što znatno povećava rizik takve vrste ulaganja. Osim toga, u nekim slučajevima osim rizika potpunog gubitka uloga, rizik može biti još i veći, tj. teoretski čak i neograničen. U praksi postoji mnoštvo varijanti i mješavina različitih tipova izvedenica, a neprestano se kreiraju nove, tako da ih je ovdje nemoguće sve navesti i opisati.

a) Opcije su financijske izvedenice koje kupcu daju pravo, ali ne i obvezu na kupnju ili prodaju određene količine referentnog instrumenta po dogovorenoj cijeni (izvršna cijena) na određeni dan ili tijekom određenog vremenskog razdoblja. Ukoliko se opcija može izvršiti samo na dan dospjeća radi se o europskoj opciji, dok američka opcija omogućava vlasniku izvršenje u bilo kojem trenutku do dospjeća. U zamjenu za pravo na izvršenje opcije plaća se cijena opcije (tzv. premija). Postoje dvije osnovne vrste opcija: call opcije i put opcije. **Call opcija**, u zamjenu za plaćenu premiju, kupcu daje pravo na kupnju referentnog instrumenta po izvršnoj cijeni na određeni dan ili tijekom određenog vremenskog razdoblja. **Put opcija**, u zamjenu za plaćenu premiju, kupcu daje pravo na prodaju referentnog instrumenta po izvršnoj cijeni na određeni dan ili tijekom određenog vremenskog razdoblja.

b) Futures ugovor je standardizirani ugovor kojim se trguje na burzi, a kojim se kupac ili prodavatelj obvezuje kupiti ili prodati određenu količinu referentnog instrumenta po određenoj cijeni na određeni datum u budućnosti.

c) Forward ugovor je poput futures ugovora instrument kojim se kupac ili prodavatelj obvezuje kupiti ili prodati određenu količinu referentnog instrumenta po određenoj cijeni na određeni datum u budućnosti.

Osnovna je razlika između futures ugovora i forward ugovora u tome što se forwardima ne trguje na burzi u standardiziranom obliku, nego se sklapaju izravno između tržišnih sudionika. Iz toga proizlaze i neki dodatni rizici svojstveni forward ugovorima.

Kupnja i prodaja opcija u slučaju kupnje call ili put opcije, kupuje se pravo na kupnju ili prodaju referentnog instrumenta ili u nekim slučajevima pravo na primitak određenog iznosa novčanih sredstava koji odgovara razlici između izvršne i tržišne cijene referentnog instrumenta u trenutku izvršenja opcije. U slučaju kretanja cijene referentnog instrumenta u smjeru suprotnom od očekivanja kupca opcije, opcija gubi na vrijednosti, odnosno može u potpunosti izgubiti vrijednost o dospjeću. U skladu s tim, maksimalni potencijalni gubitak kupca opcije jednak je plaćenoj opcijskoj premiji. Do potpunog gubitka vrijednosti opcije o dospjeću dolazi kod call opcije ukoliko je tržišna cijena referentnog financijskog instrumenta niža od izvršne cijene opcije, a kod put opcije ukoliko je tržišna cijena referentnog instrumenta viša od izvršne cijene opcije. U slučaju prodaje call ili put opcije prodavatelj se obvezuje na isporuku ili kupnju referentnog instrumenta po izvršnoj cijeni u bilo kojem trenutku do dospjeća (ukoliko se radi o američkoj opciji) ili o dospjeću (u slučaju europske opcije) ukoliko kupac opcije odluči izvršiti svoje pravo iz opcije. U slučaju rasta tržišne cijene referentnog instrumenta prodavatelj call opcije se može naći u situaciji da mora isporučiti referentni instrument u trenutku kad je njegova tržišna cijena značajno iznad izvršne cijene. Ukoliko cijena referentnog instrumenta padne prodavatelj put opcije se može naći u situaciji da mora kupiti referentni instrument po cijeni značajno većoj od tržišne. Razlika između tržišne cijene referentnog instrumenta i izvršne cijene predstavlja potencijalni gubitak prodavatelja opcije, te se ne može unaprijed predvidjeti, a u nekim slučajevima taj gubitak teoretski može biti i neograničen.

Kupnja i prodaja futures ugovora - futures ugovor je standardizirani ugovor kojim se trguje na burzi, a kojim se kupac ili prodavatelj obvezuje kupiti ili prodati određenu količinu referentnog instrumenta po određenoj cijeni na određeni datum u budućnosti. Razlika između izvršne i tržišne cijene predstavlja mogući gubitak. U slučaju obveze kupnje referentnog instrumenta ukupan iznos novčanih sredstava koji je potreban za njegovu kupnju mora biti dostupan o dospeljeću. U slučaju preuzimanja obveze za isporuku referentnog instrumenta koji nije u vlasništvu osobe koja ima tu obvezu („nepokrivena kratka pozicija“), instrument je potrebno kupiti na tržištu o dospeljeću, što znači da se potencijalni rizik ne može unaprijed predvidjeti, a gubitak teoretski može biti i neograničen.

Kreditni rizik, rizik likvidnosti i rizik namire opcija - opcijama se može trgovati na burzama, pri čemu su njihovi uvjeti standardizirani, a rizik namire na sebe preuzima burza, ili izravno između pojedinih sudionika na tržištu (tzv. over-the-counter ili OTC tržište). OTC opcije nemaju standardizirane uvjete, već su to investicijski proizvodi prilagođeni zahtjevima pojedinih ulagatelja. Upravo zbog toga je prije odluke o kupnji ili prodaji nužno prikupiti i detaljno proučiti sve informacije o uvjetima opcije (tip opcije, izvršenje, dospeljeće itd.). Kreditni rizik za kupca OTC opcije proizlazi iz mogućnosti neizvršenja obveza suprotne strane. OTC opcijama se u pravilu ne trguje na organiziranim (sekundarnim) tržištima. Kao rezultat toga ne postoji niti garancija da će u svakom trenutku biti utržive. Zbog deviznih restrikcija i drugih mjera koje mogu otežati slobodno kretanje novca u nekim državama, mogućnost namire dogovorenih transakcija iz opcijskih ugovora može biti dovedena u pitanje. Vrijednost (cijena) opcije ovisi o izvršnoj cijeni, prinosu i volatilnosti referentnog instrumenta, preostalom roku do dospeljeća opcije, razini kamatnih stopa i situaciji na tržištu. U najgorem slučaju opcija može postati bezvrijedna pa kupac opcije može u potpunosti izgubiti investirani kapital (tj. cijenu plaćenu za opciju). U slučaju kretanja cijene referentnog instrumenta u smjeru nepovoljnog za prodavatelja opcije, potencijalni gubitak za njega može biti neograničen.

Namira u novcu - ukoliko isporuka ili kupnja referentnog instrumenta nije moguća (npr. u slučaju opcija na indekse ili futuresa na indekse), postoji obveza plaćanja (ukoliko se nisu ispunila tržišna očekivanja) novčanog iznosa koji je jednak razlici između izvršne cijene opcije ili izvršne cijene futures ugovora i tržišne vrijednosti referentnog instrumenta u trenutku izvršavanja opcije ili futures ugovora. Ta razlika predstavlja potencijalni gubitak, koji se ne može unaprijed predvidjeti, te teoretski može biti neograničen. Također, treba uzeti u obzir da je potrebno osigurati dovoljna likvidna sredstva da bi se ta transakcija mogla namiriti.

Inicijalna uplata i pozivi na nadoplatu - prodaja nepokrivenih opcija ili kupnja ili prodaja futures ugovora zahtjeva upotrebu osiguranja, najčešće novca ili referentnog instrumenta. Nakon inicijalne uplate osiguranja (eng. initial margin), u slučaju nepovoljnog kretanja tržišne cijene referentnog instrumenta, inicijalnu uplatu je potrebno povećavati tj. dolazi do poziva na nadoplatu (eng. margin call). U slučaju nepoštivanja poziva na nadoplatu, otvorene pozicije se automatski zatvaraju, a uplate učinjene do tog trenutka se koriste za pokriće gubitaka. Nadoplate osiguranja za održavanje otvorenih pozicija od ulagača u financijske izvedenice mogu zahtijevati znatna financijska sredstva.

Zatvaranje pozicija - opcijske i futures pozicije se mogu zatvoriti i prije dospeljeća, međutim ova mogućnost uvelike ovisi o tržišnim uvjetima. U slučaju nezadovoljavajućih kretanja na tržištu takve transakcije se mogu izvršiti samo po nepovoljnim cijenama što rezultira gubitkom.

Ostali rizici opcijskih i futures ugovora - Opcije predstavljaju prava, ali i obveze, dok futures ugovori predstavljaju samo obveze, sa standardiziranim dospeljećem i datumom izvršenja. Transakcije s financijskim izvedenicama, u koje ubrajamo i opcije i futures ugovore uključuju i dodatne rizike, a posebno: - opcije koje se ne izvrše ili zatvore prije

dospeljeća ističu i zbog toga gube vrijednost, - ukoliko se poziv na nadoplatu ne izvrši na vrijeme dolazi do gubitka pozicije, a dotad uplaćena sredstva se koriste za pokrivanje obveza, - nepovoljna kretanja na stranim valutnim tržištima mogu utjecati na povećanje rizika kod trgovine futures ugovorima i opcijama denominiranim u različitim valutama.

Kreditni rizik, rizik likvidnosti i rizik namire forward ugovora - za razliku od futures ugovora kojima se trguje na burzi, forward ugovori se sklapaju izravno između tržišnih sudionika. To znači da druga ugovorna strana kupca ili prodavatelja iz forward ugovora nije burza, nego sam sudionik što značajno povećava kreditni rizik, tj. rizik da suprotna strana neće biti u mogućnosti ispuniti svoje dospeljele obveze. Osim toga, kod forward ugovora se u pravilu ne koristi sustav inicijalne uplate s pozivima na nadoplatu tako da gubitak jedne strane do dospeljeća ugovora može znatno narasti što dodatno povećava kreditni rizik. Jedna od najčešće korištenih vrsta forward ugovora su valutni forward ugovori. Zbog deviznih restrikcija i drugih mjera koje mogu otežati slobodno kretanje novca u nekim državama, mogućnost namire dogovorenih forward transakcija može biti dovedena u pitanje.

d) Zamjene (swaps) su financijske izvedenice kojima se dvije ugovorne strane dogovaraju o zamjeni jednog novčanog toka za drugi. Novčani tokovi se često računaju na temelju ugovorno definiranog iznosa glavnice (eng. notional principal amount) koji se u praksi ne razmjenjuju. Osim osnovnih vrsta swapova kao što su valutni i kamatni swap, postoji i mnoštvo drugih kombinacija, kao što su swaptioni (opcija koja daje pravo da se ugovori swap) itd. Swapovi se često koriste radi zaštite od određenih rizika, primjerice rizika promjene kamatne stope.

Valutni swap je zamjena dviju valuta unutar određenog vremenskog razdoblja. Razlika u kamatnim stopama između dvije valute se odražava u premiji/diskontu budućeg tečaja (eng. forward rate) koji se koristi za zamjenu valuta u budućnosti. Isporuka i primitak valuta koje su predmet swapa obavljaju se na isti datum.

Prinos (dobit/gubitak) u slučaju valutnog swapa rezultira iz promjene diferencijala kamatnih stopa između ugovornih valuta za vrijeme trajanja swapa, a realizira se izvršenjem suprotne transakcije prije dospeljeća valutnog swapa.

Kreditni rizik - povezan s valutnim swap transakcijama predstavlja mogućnost da zbog insolventnosti jedna od strana uključenih u valutni swap ne ispuni svoje obveze definirane ugovorom.

Rizik namire - zbog deviznih restrikcija i drugih mjera koje mogu otežati slobodno kretanje novca u nekim državama, mogućnost namire dogovorenih transakcija iz valutnog swapa može biti dovedena u pitanje.

Kamatnim swapovima se ugovara razmjena kamata između dviju strana po različitim kamatnim stopama koje se primjenjuju na ugovorno definiran iznos glavnice. Najčešće jedna strana plaća fiksnu kamatu drugoj strani koja plaća varijabilnu kamatu, oba su plaćanja denominirana u istoj valuti te se odnose se na isti iznos glavnice. Stoga se u praksi razmjenjuju samo iznosi kamata, bez transfera glavnice.

Prinos - kupac kamatnog swapa, koji plaća fiksnu kamatnu stopu ostvaruje profit u slučaju porasta tržišnih kamatnih stopa. Prodavatelj kamatnog swapa, koji prima fiksnu kamatnu stopu ostvaruje profit u slučaju pada tržišnih kamatnih stopa. Prinos na kamatni swap se ne može odrediti unaprijed, a ovisi o promjenama tržišnih kamatnih stopa.

Rizik promjene kamatnih stopa rezultat je neizvjesnosti budućih kretanja tržišnih kamatnih stopa. Kupac (prodavatelj) kamatnog swapa ostvaruje gubitak u slučaju pada (rasta) tržišnih kamatnih stopa.

Kreditni rizik za kupca kamatnog swapa predstavlja mogućnost neizvršenja ugovorno preuzetih obveza suprotne strane.

Posebne karakteristike kamatnih swapova - kamatni swapovi nemaju standardizirane uvjete, već su proizvodi prilagođeni zahtjevima strana koje sudjeluju u swapu. Zbog toga je nužno prikupiti i proučiti potpune informacije i uvjete kamatnog

swapa, a posebno one koje se tiču iznosa glavnice, dospjeća i dogovorenih kamatnih stopa.

B. Rizici vezani za držanje financijskih instrumenata/novčanih sredstava na zbirnim skrbničkim računima - novčana sredstva i financijski instrumenti klijenata, koji trguju na inozemnim tržištima deponirana su na **zbirnim skrbničkim računima** kod skrbnika, koji se otvaraju na ime Investicijskog društva, a za račun klijenata. Analitiku imovine po pojedinom klijentu vodi Investicijsko društvo, putem vlastitih evidencija. Investicijsko društvo, kroz provjere koje se provode automatski, putem poslovno informacijskih sustava, te dvojnim provjerama od strane različitih organizacijskih cjelina, smanjuje eventualni rizik od pogreške pri vođenju evidencija, koji može negativno utjecati na imovinu i prava klijenata.

Pohrana imovine na zbirnim računima može dovesti do sljedećih rizika:

- Nemogućnosti identifikacije krajnjih vlasnika financijske imovine kod skrbnika - u slučaju bilo kakvog gubitka može doći do problema identifikacije krajnjih vlasnika imovine na zbirnim računima. Ipak, u većini zemalja postoje jasna i jednostavna zakonska rješenja ovakvih problema.

- Zaštita imovine - nerazdvajanje imovine na razini centralnog depozitorija predstavlja rizik da se posrednik u lancu, sudionik centralnog depozitorija ili drugi posrednik, smatra krajnjim vlasnikom vrijednosnih papira. Propust u identifikaciji na strani skrbnika može dovesti do situacije u kojoj krajnjem vlasniku vrijednosnih papira prijeti oduzimanje imovine ako jedan ili više posrednika u lancu postanu insolventni.

- Prislina posudba - kao faktor izvan utjecaja Investicijskog društva, a uslijed rutinskog i nesvjesnog postupka inozemne treće strane pri čemu po nastanku privremene neravnoteže, posljedica manjka može biti prislina posudba financijske imovine jednog klijenta bilo kojem drugom klijentu koji u tom trenutku želi raspolagati svom svojom imovinom.

- Transparentnost - zbirni računi na razini centralnog depozitorija, zajedno s neprikladnom identifikacijom krajnjih vlasnika vrijednosnih papira, mogu onemogućiti regulatorne vlasti, porezne vlasti, izdavatelja, i bilo koji drugi subjekt s pravom prikupljanja informacija o pozicijama i kretanjima vrijednosnih papira na razini centralnog depozitorija, da identificiraju stvarne vlasnike vrijednosnih papira.

- Korporativne akcije - zbog mogućeg postojanja većeg broja skrbnika i podskrbnika, između izdavatelja vrijednosnih papira i klijenta može doći do zakašnjenja, odnosno nemogućnosti da se u roku sudjeluje u korporativnoj akciji.

- Korporativne akcije - raspodjela dionica ili frakcija - u slučaju više imatelja financijske imovine na zbirnom računu prilikom raspodjele dionica ili frakcija za određene korporativne akcije može doći do problema zaokruživanja broja dodijeljenih dionica za pojedine klijente u točnom omjeru u kojem klijenti drže financijsku imovinu.

- Korporativne akcije - sukobljeni glasovi - u slučaju kada skrbnik pohranjuje vrijednosne papire na zbirnom računu kod treće strane za više klijenata, neki možda žele glasati „za“ po određenom pitanju, dok drugi žele glasati „protiv“. U teoriji može postojati rizik da relevantni pravni sustav ne dopušta da jedan investitor glasa oprečno.

- Porezni procesi - struktura zbirnih računa, bez kategorije investitora ili bez kategorije djelatnosti, može donijeti značajne nedostatke kod obrade poreza na strani poreznih vlasti, agenata, centralnih depozitorija i posrednika. U vidu poreza na transakcije, za one centralne depozitorije koji imaju ulogu u procjeni i prikupljanju poreza na transakcije, struktura zbirnih računa na razini centralnog depozitorija može onemogućiti razlikovanje transakcija koje su podložne porezu i transakcija koje su oslobođene. Takva struktura može dovesti do problema na razini centralnog depozitorija ako su centralni depozitorij, izdavatelj ili skrbnik odgovorni za proces obračuna poreza i naplate poreza.

- Ostali rizici - ako relevantni pravni sustav ne prepoznaje zbirni račun kao valjani pravni oblik računa, u slučaju da treća strana nije u mogućnosti

razdvojiti imovinu Investicijskog društva ili skrbnika od imovine klijenta može postojati rizik da klijent nema u svakom trenutku vlasnička prava na svoje pozicije. Navedeni rizici pohrane imovine na zbirnim računima mogu biti u većim razmjerima u slučajevima u kojima pravni ili regulatorni sustav nije razvio jasnu predodžbu o zbirnim računima.

Gdje je primjenjivo odredbe o rizicima vezanim uz držanje imovine na zbirnim skrbničkim računima odnose se i na imovinu klijenata na zbirnim skrbničkim računima koja se odnosi na vrijednosne papire hrvatskih izdavatelja.

Klijent se upozorava da je trgovanje financijskim instrumentima u inozemstvu naročito povezano s rizicima, kao što su primjerice rizik promjene tečaja, politički rizik ili rizik zemlje, rizik promjene poreznih propisa, utjecaj inflacije kao i dodatnim troškovima vezanim primjerice uz konverziju i transfer novca, skrbničke naknade i sl.

Klijent sklapanjem bilo kojeg ugovora s Investicijskim društvom, kao i zadavanjem naloga za kupnju ili prodaju financijskih instrumenata, potvrđuje da je u potpunosti upoznat s gore navedenim rizicima te činjenicom da Investicijsko društvo ne odgovara za štetu uzrokovanu ostvarenjem bilo kojeg rizika.

VIII. OGRANIČENJE ODGOVORNOSTI INVESTICIJSKOG DRUŠTVA

Investicijsko društvo će pri pružanju usluga klijentima postupati s pažnjom dobrog stručnjaka, u skladu s pravilima struke i prevladavajućom poslovnom praksom. Kod ispunjavanja svojih obveza Društvo odgovara klijentu samo za stvarnu imovinsku štetu koja nastane kao posljedica namjere ili grube nepažnje od strane zaposlenika Društva, po načelu dokazane krivnje.

Investicijsko društvo ne odgovara klijentu za bilo kakvu štetu uzrokovanu primjerice, ne isključivo:

- faktorima koji su izvan kontrole Investicijskog društva kao što su gubici uzrokovani višom silom, prirodnim katastrofama, ratovima, pravilima tržišta, odlukama vlada, padovima komunikacijskih sustava burzi ili drugim okolnostima izvan kontrole Društva,

- vlastitim tehničko-organizacijskim ograničenjima kao što su preopterećenost ili nedostupnost telefonskih linija ili sustava općenito, nemogućnošću korištenja bilo kojeg od komunikacijskih kanala,

- neispunjenjem obveza Društva do kojih dođe zbog propusta za koji odgovara druga ugovorna strana, izdavatelj ili institucija čije usluge Društvo koristi (npr. nedostupnost Hrvatskog sustava velikih plaćanja, SWIFT-a),

- propustom u radu depozitorija financijskih instrumenata, burzi, banaka čije usluge Društvo koristi uključujući i skrbnika, kao niti propustom, ispadom ili kvarom u sustavu bilo koje treće strane čijim se uslugama Društvo koristi radi izvršenja obveza sukladno ugovoru s klijentom,

- obustavom trgovanja Društva na temelju zahtjeva SKDD-CCP-a do koje može doći zbog neispunjenja obveza kako je definirano važećim Pravilima SKDD-CCP-a.

Investicijsko društvo ne odgovara za štetu ako ne upozori nalogodavatelja na štetne posljedice izvršenja naloga.

Pravna nemogućnost ispunjenja obveze, smatrat će se višom silom.

Investicijsko društvo ne odgovara klijentu za štetu koja nastane ako pravovremeno ne primi obavijest klijenta o promjeni osobnog imena/tvrtke, adrese/sjedišta, broja telefona ili e-mail adrese.

IX. ČUVANJE DOKUMENTACIJE I TAJNOST OSOBNIH PODATAKA

Investicijsko društvo će osobne podatke klijenta prikupljati i dalje obrađivati samo za potrebe ugovora koji sklopi s klijentom, odnosno investicijskih usluga koje pruža klijentu ili temeljem prikupljenih privola.

Podaci o klijentima kao i činjenice koje Društvo sazna u vezi s pružanjem investicijskih usluga i obavljanjem investicijskih aktivnosti predstavljaju poslovnu tajnu. Navedene podatke Društvo smije učiniti dostupnim trećim osobama samo uz izričitu suglasnost klijenta ili u slučajevima utvrđenim zakonom.

Društvo svu dokumentaciju i podatke o svim poslovima s financijskim instrumentima koje je obavilo za račun klijenta čuva najmanje pet godina po isteku godine u kojoj je bio sklopljen određeni posao, odnosno, u slučaju kada se usluga temeljem sklopljenog ugovora kontinuirano pruža kao primjerice usluga zaprimanja i prijenosa i izvršenja naloga, usluga skrbništva i usluga upravljanja portfeljem, pet godina po isteku poslovne godine u kojoj je raskinut ugovorni odnos s klijentom, osim ako odredbama drugog zakona nije određen dulji rok za čuvanje dokumentacije u kojem slučaju se primjenjuje dulji rok iz posebnog zakona (primjer Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma).

Društvo je imenovalo službenika za zaštitu osobnih podataka čiji su kontakt podaci dostupni na službenoj internetskoj stranici Društva (u izborniku Kontakti), a koji je između ostalog zadužen za rješavanje povreda osobnih podataka.

X. PRITUŽBE KLIJENATA

Pritužbom se smatra bilo koji prigovor upućen od strane klijenata, odnosno izjava nezadovoljstva u vezi s pružanjem investicijskih usluga i obavljanjem investicijskih aktivnosti odnosno pružanjem pomoćnih usluga. Društvo ima uspostavljenu funkciju upravljanja pritužbama, a istu obavlja funkcija praćenja usklađenosti.

Pritužbu je moguće podnijeti na standardiziranom Obrascu za pritužbe koji je dostupan na Internet stranici Investicijskog društva u elektronskom obliku ili u slobodnoj formi, putem elektroničke pošte, poštanske pošiljke ili osobno, u bilo kojoj poslovnoj prostoriji Investicijskog društva. Društvo razmatra i pritužbe upućene telefonski, no ako takvu pritužbu nije moguće riješiti odmah u neposrednom kontaktu s klijentom, pritužbu je potrebno uputiti u pisanom obliku na jedan od uvedeno opisanih načina.

Investicijsko društvo neće odgovarati na anonimne pritužbe, te je stoga u pritužbi potrebno navesti osobne podatke i sadržaj pritužbe te po mogućnosti adresu za dostavu odgovora. Za podnošenje pritužbe potrebno je koristiti jednu od kontakt adresa ili brojeva telefona iz Općih informacija o društvu FIMA-VRIJEDNOSNICE d.o.o. ili je pritužbu potrebno podnijeti izravno funkciji za upravljanje pritužbama čiji su kontakt podaci dostupni na službenoj internetskoj stranici Društva (u izborniku Kontakti), a koji je između ostalog zadužen za rješavanje istih. Investicijsko društvo vodi Registar pritužbi u elektronskom obliku te obavještava podnositelja pritužbe o načinu rješavanja pritužbe u roku od 15 od dana od podnošenja pritužbe, pod uvjetom da je pritužba podnesena u skladu s ovim Općim uvjetima. Za obavijest podnositelju pritužbe Investicijsko društvo koristi adresu za dostavu iz pritužbe, odnosno kanal dostave kojim je pritužba primljena.

Ako podnositelj pritužbe nije zadovoljan načinom rješavanja pritužbe, može se primjerice obratiti Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga odnosno može pokrenuti građansku tužbu, podnijeti prijedlog za mirenje ili pokrenuti alternativno rješavanje potrošačkog spora. Prijedlog za alternativno rješavanje potrošačkog spora može se podnijeti Centru za mirenje Hrvatske gospodarske komore, Zagreb ili nekom od drugih nadležnih tijela.

XI. ZAVRŠNE ODREDBE

Važeći Opći uvjeti dostupni su na Internetskoj stranici Investicijskog društva, te u poslovnim prostorijama Investicijskog društva i vezanih zastupnika, te je klijent obavezan prije zadavanja

naloga informirati se o istima. Investicijsko društvo ima pravo jednostrano izmijeniti Opće uvjete o čemu će u slučaju značajnijih promjena prethodno obavijestiti klijente.

Zadavanjem naloga za kupnju odnosno prodaju financijskih instrumenata klijent potvrđuje da je suglasan s Općim uvjetima poslovanja.

Ovi Opći uvjeti stupaju na snagu dana 01. rujna 2023., te mijenjaju sve prethodno donesene Opće uvjete.

U Varaždinu, 22. kolovoza 2023.

Uprava:

Snježana Mihinjač Horvat, predsjednica Uprave
Martina Rončević, članica Uprave